

ITALIË-EXCURSIE 1957.

In de zeer vroege ochtend van de 29ste juni 1957 verzamelden zich voor het nieuwe Gebouw van Werktuig- en Scheepsbouwkunde een aantal leden van het Gezelschap om naar het meest aangename land van Europa - Italië - te vertrekken. Vóór het vertrek hielden enige deelnemers een korte show van de kleding, die zij tijdens de reis dachten te kunnen mogen dragen. Deze vertoning verwekte in het oprechte corpshart van A. Tiktak voor de eerste keer een kleine verontwaardiging, die hij op de hem eigen wijze uitte. Dit zou in de volgende dagen nog enige keren voorkomen; het bleek een graadmeter van de goede stemming te zijn.

Na de begroeting van Professor Blok en Professor Hinze en de heer Visser, namen de begeleiders de hun - van kleinere excursies reeds vertrouwde - plaatsen in; de andere deelnemers groepeerden zich hierachter en om 5.20 uur verliet de Salland-bus met zijn nog slaperige maar opgewekte inhoud het pittoreske Delft. Het eerste deel van het jaarlijkse Hogeschoolreisje ging over zo bekend gebied, dat velen van deze gelegenheid profiteerden om enige achterstallige slaap in te halen (behalve uiteraard de hoogleraren en hun buurlieden, die zonder tijd te verliezen interessante gesprekken aanknoopten over Italië, de schoonheid van dat land en de vooraanstaande plaats in de wereld van de Italiaanse industrie).

In Den Bosch nam Johan Flier achter het stuur van de bus plaats en liet al snel zien, dat hij een bekwaam chauffeur was.

In Eindhoven stapten de zoons van vaders, die bij Philips werken, in.

Bij de Nederlands-Belgische grens bleek ieder zijn paspoort bij zich te hebben, een grote geruststelling voor allen, die zich voor de organisatie van deze reis verantwoordelijk voelden (dat waren er velen), en toen ging het België in. Iedereen ging rechtop zitten en keek opgetogen naar het landschap. Enkelens slechts vonden zich door een kleine weemoed bevangen toen zij zich realiseerden, dat deelname aan deze excursie inhield, dat zij veertien dagen lang van de geliefde gescheiden zouden zijn. De vele opbeurende opmerkingen, die A. van A. de V. gedurende de reis tot de verloofden richtte, hebben echter veel goed gedaan.

Snel en over comfortabele wegen spoedde het Gezelschap zich naar Luik. Luik is een vieze stad, constateerde men, doch dit was reeds uit overlevering bekend. Daar het einddoel van deze dag nog ver was, reden we vlug door deze nijvere stad in de richting van Bastogne. Na enige tijd langs de Ourthe gereden te hebben, waar ieder de schoonheid van de Ardennen opmerkte, kwam de buitenlandse excursiecommissie na enige onrust tot de ontdekking, dat deze weg fout was. Terug in Luik was de richting van Bastogne echter snel gevonden. In de nabijheid van dit vechtcentrum, op een beboste heuvelflank, bleek de "brood en beleg"-subcommissie in staat ieder van een sobere lunch en koffie te kunnen voorzien.

Na het passeren van de landstreek met de hoogste concentratie aan oorlogsmonumenten, ging het via de steden Luxemburg, Metz en Nancy langs de Meurthe in de richting van de Vogezen. Tijdens de beklimming van de Col du Bonhomme verdeelde men de aandacht over het moeizame klimmen van de bus (de motor kookte na korte tijd al), het uitzicht op de zonbeschenen

weelderige hellingen en een eigenwijs Frans dorp met een wijsgerige kerk-toren in de schaduw beneden in het dal. De bus bereikte de top ten slotte, maar ieder vroeg zich af hoe dit ding ooit boven op de Gotthard kon komen. Aan de schaduwzijde van de berg ging het snel naar beneden, door dichte bossen, langs radeloze beken en verveelde houtzagerijen.

Aankomst Colmaar te 19.30 uur. Hoogleraren naar hotel, studenten naar Jeugdherberg, chauffeur op zoek naar garage met kundige monteur. Niet te vinden! Morgen in Bazel dan maar repareren !

Het Jeugdhotel werd gekenmerkt door een Roomse, doch niet zeer ingetogen sfeer. Tijdens het luidruchtige diner, waarbij de (Franse) volgorde der gangen niet gerespecteerd werd, bleek voor de eerste keer de grote vastberadenheid van de vegetariër A. "kom er eens over praten" Haccou. Een vertegenwoordiger van de gezonde mentaliteit in deze Jeugdherberg belette na het diner enige Leeghwaterleden, die er nog niet alles van begrepen, vroeg naar bed te gaan. Onze bedden zouden namelijk in de bioscoopzaal worden opgesteld, waar de laatste voorstelling nog lang niet afgelopen was. Tot laat in de avond kon ieder zich dus op de hem eigen wijze in Colmar vermaken. Allen, die zich verantwoordelijk voelden (en dat waren er velen), begaven zich naar het hotel der hoogleraren om de defecten van de bus te bespreken. De rasechte Chablis van de heer Visser gaf dit gesprek een optimistisch karakter.

EINDE EERSTE DAG , of nee toch niet. Toen het laat in de nacht in de bioscoopzaal al doodstil geworden was, klommen de laatste twee Leeghwaterleden door een raam naar binnen, terwijl zij elkaar op opgetogen fluistertoon verhaalden van de kwaliteit der Franse alcoholica. Ook zij gingen slapen.

--o--o--o--

Op de eerste Zondag in den vreemden gingen velen om 7.00 uur al ter kerke; "om zo weinig mogelijk tijd te verliezen", zeiden ze. Na een karig ontbijt - doch niemand had anders verwacht - reed Johan Flier zijn gasten in de richting van Bazel. Het landschap was vlak. In de weinige dorpen onderweg was het ook Zondag. Kinderen liepen er rond alsof ze nog nooit zulke nette kleren gedragen hadden.

De Vogezen verdwenen achter een lichte nevel. Het landschap was vlak. De motor liep. De planten groeiden. De lucht was wazig blauw. De zonscheen alleen. De temperatuur steeg tot een hoogte, waaraan we in de volgende dagen gewend zouden raken.

Het Gezelschap werd tot grotere lichamelijke en geestelijke activiteit gedwongen toen het er op aankwam de Zwitserse grens te passeren, maar behalve de gewone smokkelwaar hadden we uiteraard niets te "verzollen". In Bazel stapte iedereen uit; twee uur pauze.

Al wie Zwitserland binnenkomt en deze stad snel passeert, heeft ongelijk. Het vreemdelingenverkeer is er niet geïndustrialiseerd. De Rijn gaat er onder fraai gevormde bruggen een hoekje om. Op de vele terrassen langs de rivier kan men - naast de hoge kwaliteit van het Duitse bier - van een wijds uitzicht genieten.

Op een hoogte langs de rivier ligt de Munsterkerk. Hier hebben vele deelnemers aan een verstilde sfeer geroken. In de sombere kerk bepalen starre beelden in liggende houding de inhoud van de er onder liggende graven.

In de met gezeefd zonlicht verlichte kruisgang staan oude wapenfeiten op elegante schilden vermeld in een onleesbare taal. In het er naast gelegen park stond die ochtend een Legionnair des Heils in de ruimte te preken, terwijl ijverige Leeghwaterleden interessante foto's maakten van het uitzicht op de Rijn (Kodak, pan., dfg. 22, tijd 1/100).

De lunch werd gebruikt op een lommerrijk terras. Met de eigenaar was een zakelijke overeenkomst gesloten: we konden het meegebrachte brood opeten en hij zou ons van vocht voorzien. Hij stemde toe, maar ongetwijfeld zal ook deze restaurateur in de toekomst, bij het zien van een Hollands nummerbord verzuchten: "NL - nur Limonade".

Flier had na telefonisch overleg met de "Salland" de bus van alles wat de koeling kon belemmeren, ontdaan. Dit had voldoende effect. Vlak na Bazel redde Flier het leven van een bromfietser, die met zo hoog mogelijke snelheid tegen de zijkant van de bus trachtte te rijden. Langs en over bergen en heuvels met koeien en zeer verzorgde huizen (echt Zwitsers) bereikten we Luzern. Langs de Reuss reden we door deze stad, die van welvaart glimt, naar de Vierwaldstättersee. Op de weg, op de trottoirs en op het water was het druk als op een zonnig spitsuur. Hier bleek weer eens waarom Zwitserland altijd meer toeristen zal trekken dan Nederland. Als er in Holland zoveel vreemdelingen zouden rondlopen, was er niets meer te zien. In Zwitserland kan men althans nog naar boven kijken!

De tocht ging via de Axelstrasse, in de rotsen uitgehakt, met vele tunnels. Het landschap hobbelde voorbij als een onhandig gecoupeerde kleurenfilm. De stranden waren vol en vrolijk. De bergen aan de overkant gleden als schuchtere maagden het meer in. Toen de behoefte aan water tot een maximum gestegen was, bereikten we ons privéstrand. Allen verkleedden zich; velen gingen zwemmen in het koude water. Snelle boten met charmante vrouwen aan het stuur doorkliefden het gladde nat. Dit wekte grote bewondering. De Leeghwaterlijven waren vacantiëkolonie-wit. Dit betreurden velen. De felle zon deed echter alle goeds verwachten.

Toen de zon achter de bergen verdween en deze een voldoende dreigend uiterlijk verkregen, dirigeerde Flier zijn bus de Gotthard op. De weg was steil en bochtig. de afgronden diep, de toppen naakt. Hier en daar resten van oude wegen en buggen. Teufelsbrücke. De tunnel was 75 jaar oud. De bus steeg gestadig.

In Hospenthal werd overnacht.

--o--o--o--

Maandag.

Na het afscheid van de jeugdherbergmoeder, een ideaal vertegenwoordigster van dit moeilijke beroep (een mager dametje van middelbare leeftijd met een zoon-en-dochter-complex) sjorden de sociaalvoelenden de bagage op de bus. De anderen wierpen een laatste blik op de bouwvallige uitkijktoren, beluisterden het ruisen van de kleine beek, die zich door het dorp haastte en zogen, alvorens de bus in te stappen, nog één keer de longen vol met de gezonde berglucht, die zo goed is tegen nicotinevergiftiging.

Door ruige en vruchteloze dalen ging het langzaam stijgend naar de top. Op het hoogste punt van de pas ongeveer is een toeristisch trefcentrum gebouwd, compleet met bergmeer, gedenkteken, souvenirwinkel, postkantoor en wijdse uitzichten op zonbeschenen, besneeuwde hellingen. Echt iets om over naar huis te schrijven, hetgeen velen deden.

De steile afdaling van de Gotthard met de iets te lange bus door 45 haarspeldbochten, vormde een krachtproef voor de chauffeur. Zonder deuken en met een minimum aan terugsteken in de bochten, bracht hij ons in het zonnige dal van de Ticino. Langs de rivier, door Italiaans uitzierende dorpen, reden we naar het Zuiden. Links en rechts verhieven zich de steile begroeide wanden, die eens een gletscher geleidden. Hier en daar steken de naakte slijtranden door de begroeiing heen of probeert een bescheiden waterval de vlakke bodem van het dal te bereiken. Voorbij de stad Bellinzona werd nog een kleine pas bedwongen. Tijdens de bestijging genoot ieder van het uitzicht op het vlakke dal: onregelmatig gevormde groene grasvelden met hagen er omheen, toevallig gebouwde huizen, smalle wegen, die bedachtzaam tussen de stukken land door slingeren.

De lunch werd genoten in het stadspark van Lugano. Tot vier uur bestond gelegenheid in het meest aangename water van Zwitserland te zwemmen of zich met het als mondain bekend staande waterfietsen te vermaken. Enkelen verlieten het meer om de stad te bezichtigen; zij vonden de kerk van San Lorenzo, die - zoals de A.N.W.B.-routebeschrijving al vermeldde - een prachtige marmeren voorgevel en bezienswaardige muurschilderingen bezit.

Langs de Riva Ant. Caccia en de Riva Paradiso (!) over de brug, die de oevers van het smalste gedeelte van het meer verbindt, naar de grensplaats Chiasso. Hier bleek het raffinement van de Italiaanse regering; zij stelt douaniers aan, die alles wat buitenlanders in een Italiaan plezierig vinden, op uitbundige wijze ten toon spreiden.

Aankomst te Milaan te 18.00 uur. Zwerftocht door Milaan: oude en nieuwe wijken, wolkenkrabber, achtervolgd en begeleid door een ondernemende ijscoman. Tijdens een pauze op de plaats, waar we onze Italiaanse tolk en gids hadden moeten zullen ontmoeten, legde hij de basis van een beginkapitaal voor een ijswinkel in Nederland en wees ons de weg naar hotel en Jeugdherberg.

Aankomst Jeugdherberg: 20.00 uur; ontmoeting met onze tolk-werkstudent; doorgereden naar dependance in een school.

Na het diner die avond vergaten velen tijdens wandelingen in Milaan de vermoeienissen van de dag bij het zien van de Milanese vrouw met haar sublieme wijze van lopen. Enkelen beijverden zich ook in korte tijd bekend te geraken met de inheense dranken; zij slaagden! Een nauwkeurige specificatie van wat J. van Ettinger en G. van Loontijden deze reis gedronken hebben, zullen zij U ongetwijfeld nog vele keren vol trots willen mededelen. Een voorwaarde is echter, dan men van zijn moeder houdt.

--o--o--o--

Dinsdag.

Omdag "Leeghwater" een studievereniging is, ging het Gezelschap de volgende dag op weg naar de "Innocenti"-fabrieken, die we na een slechts kleine omweg precies op tijd bereikten. Na enig improviseren (bij Italianen bestaat een hardnekkige begripsverwarring tussen organiseren en improviseren), werden we door een "publieke relatie" ontvangen. "He told us that the following excursion was intended to give a picture, even if necessarily limited, of the Innocenti Works in Milan: the Motor Division in which the famous Lambretta motor scooters are manufactured and the Mechanical Division where the big equipment for the iron and steel industry and conspicuous machine tools are manufactured. 600000 sq.m. occupied area, 200000 sq.m. covered area, 10000 kW installed power; these few figures give an idea of the imposing facilities".

De "Innocenti"-fabrieken zijn gedurende het Fascistische regiem gebouwd en werden gebruikt voor oorlogsproductie. Toen men na de oorlog op meer vreedzame producten in veel bescheidener hoeveelheid overschakelde, kwamen grote ruimten vrij. Dit is de reden, dat vooral de mechanische afdeling van "Innocenti" de bezoeker een zo ruime en overzichtelijke indruk geeft. De aandacht werd in het bijzonder getrokken naar de vervaardiging van zeer grote universele freesbanken, die in Nederland bij "De Schelde" en "Werkspoor" gebruikt gaan worden voor het frezen van grote tandwielen. Degenen, die tegen een fabrieksbezoek hadden opgezien, liepen monter rond; in alle afdelingen heerste een koele atmosfeer, terwijl de temperatuur buiten tot 40 graden steeg.

De geïnteresseerden in planning en bedrijfsorganisatie volgden met intense belangstelling de bandproductie van de Lambrettascooter in de Motor Division. De grote productie van scooters in Italië zal in de toekomst concurrentie ondervinden van de kleine Fiat-500, die slechts weinig duurder dan een scooter is. Gedurende de reis was deze Fiat juist op de markt gebracht; een reclame-optocht gescandeerd toeterende Fiats paradeerde dan ook door de Italiaanse steden.

Na de lunch bij "Innocenti" - zeer onofficieel - er was niemand om onze dank te betuigen - stapten allen in de bus. Na een kleine gezagscrisis in de Bestuurskring besloot de buitenlandse excursiecommissie niet direct naar Milaan terug te rijden, maar het warmste gedeelte van de dag door te brengen in het zwembad aan de Milanese bosbaan, een verbreed gedeelte van het riviertje de Lambro. Op het wulpse terras bestelde iemand met een zwaar accent "Birra" en kreeg Oranjeboom, hetgeen niet in de smaak viel, Ondertussen spoedden Professor Hinze en de heer Visser met vele excursisten zich het water in, werden echter tien meter uit de kunst weer teruggewezen door een badman, wiens taak het was levens te redden. Het zand was te heet om op te lopen.

Enkelen gingen zonder te zwemmen naar Milaan om gebouwen te zien. De Dom van Milaan was een trefpunt, omdat het inwendige schoonheid aan koelheid paarde.

In de late namiddag reed de bus terug naar Milaan, terwijl L. Raming ieder van de nodige Lires voorzag om buiten groepsverband het diner te kunnen gebruiken. De penningmeester vervulde deze taak, zoals elke avond in Italië, op nauwgezette wijze; ons inzicht in het boekhouden is echter niet gestegen.

Terug in Milaan begaven enige der organisatoren zich eerst naar het onderdak, zij gingen in comfortabele stoelen onder de douche zitten om het nu eens echt lekker koud te hebben.

Nadat de bestuurszaken afgehandeld waren, volgde een beschaafde wandeling via vele terrassen door de stad. In het Castello Sforzesco gaf H. Huizing een korte, doch rijke demonstratie hoe een Hollands toerist zich in het buitenland behoort te gedragen. De drang om tot diep in de Italiaanse volksaard door te dringen deed hen het diner in het smerigste en goedkoopste restaurant nuttigen.

De marmeren Dom met zijn ontelbare beelden en reliëfs oogstte de onverdeelde bewondering, hoewel enige S.S.R.-leden hem wat "te druk" vonden. Na de cultuur wendde ieder zich weer naar het volk. Dit is geen denigrerende term; Leegwater heeft een zeer hoogstaande indruk van de Italiaan gekregen. De mannen gaan b.v. altijd als "heren" gekleed. Het standsverschil komt slechts tot uiting bij welke graad van hitte zij hun jasje uittrekken.

Dat men in dit land nog immer aan zijn cultuur BOUWT, blijkt wel uit het feit, dat deze temperatuur voortdurend de neiging heeft te stijgen. Overigens is de schoonheid van de Italiaanse vrouw nouwelijks overtreffbaar.

Op een aangenaam terras voerden de hoogleraren en het bestuur die avond gesprekken over de gebeurtenissen van deze reis. De informele sfeer werd benadrukt door het gebruik van één glas Campari.

Nadat velen, behalve met de cultuur, ook met het Milanese nachtleven hadden kennism gemaakt, wijdden zij zich aan een korte doch welverdiende nachtrust.

--o--o--o--

Woensdag.

"Alfa Romeo" werd door allen vol interesse bekeken. Een brede glimlach tooide ook hier het gelaat van Saifoel Tazar, terwijl hij vol ijver aantekeningen maakte. Zijn verslag van speciaal dit bedrijf zult U in het Jaarboek kunnen lezen.

Nadat aan de rondleiders de Goudse pijpen waren overhandigd, begaven wij ons naar het Milanese studentenhotel, annex Mensa, om daar de lunch te gebruiken. In dit gebouw speelde zich ons eerste, zij het vluchtige, contact met de Italiaanse studenten af.

Om 14.00 uur vertrek naar Bologna, over Parma.

In de buitenwijken van Milaan vielen ons de geslaagde voortbrengselen van de moderne architectuur op. De vaalbruine kleur van vele huizen en gebouwen was hier vervangen door wit of pastelkleurig pleisterwerk. Bij zonschijn geven deze kleurige platte dozen de buitenwijken een vrolijk en welvarend aanzien.

De bus volgde buiten Milaan een vlakke weg door een vruchtbare streek, die weinig interessants opleverde (A.N.W.B.-gids).

Voor Piacenza kruisten we de Po. Over verweerde bruggen passeerden we ook nog kleinere rivieren. Het water stroomde langzaam in een smalle kronkelende bedding. Wit zand en kiezelstenen lagen uitgedroogd in de zon. Het hogedrukgebied boven de Alpen en Noord-Italië breidde zich uit. Het was onbewolkt. Italië holde langs het raam.

Mees t zwakke wind uit Oostelijke richtingen; ongeveer dezelfde temperatuur als gisteren.

Na een korte siësta bereikten we Parma. Ook in Parma nam A. Nientker de camera voor de buik en bekeek met grote leergierigheid alle gebouwen, die daarvoor in aanmerking kwamen. Bijna iedereen begaf zich echter naar het Palazzo del Governo en het Stadhuis (beide hoofdzakelijk uit de zeventiende eeuw) en proefden in de schaduwrijke nabijheid van deze gebouwen de sfeer van een Italiaanse provinciested en jus citron.

Aankomst te Bologna te 18.00 uur.

Bologna is de schoonste stad van Noord-Italië. De straten zijn er smal. de trottoirs zijn door fraaie gewelven beschut. De bogengalerijen langs de smalste stegen zelfs, zijn met reliëfs versierd. De straten heeft men geasfalteerd, dat is jammer!

De twee scheve torens op een klein plein vormen een schone groteske uiting van de burgerzin en burgerlijkheid van twee rijke families. De deuren van de huizen zijn sober getooid en van het edelste hout vervaardigd. Achter deze deuren is dikwijls een koele hal, waar een sierlijke smeedijzeren lamp de doorgang naar een binnenplein aangeeft.

Bologna is de schoonste stad van Noord-Italië !!!

--o--o--o--

Donderdag.

Na een mooie tocht langs een bochtige weg door de Apenijnen, bereikte Leeghwater in de late ochtend Florence. Na de lunch bezochten we de "Galileo"-fabrieken. Tijdens het wachten in de hal van het hoofdgebouw ontpoppte Denino, de Italiaanse gids, zich als een nauwgezette afspiegeling van een Leids civitaslid: "I enjoy the old world you make the new one". Hij praatte als een gieter!

Leeghwater werd gastvrij ontvangen door een secretaresse en haar directeur. In een aantal fabrieken - over Italië verspreid - produceert "Galileo" voornamelijk optische en elektrische instrumenten. In Florence is bovendien een afdeling voor weefgetouwen gevestigd. Door de bandproductie hiervan stap voor stap te volgen, zijn weer enige technici, die weten hoe een weefgetouw werkt, aan een kleine share van intimi toegevoegd. Vanzelfsprekend hoopte "Galileo" op uitvoer van dit product naar Nederland.

Onze aandacht ging speciaal uit naar de geautomatiseerde gieterij en de vervaardiging van de stereosimplex. De stereosimplex wordt voor de luchtkartering gebruikt. Met dit apparaat is men in staat hoogteverschillen op stereokaarten te meten. De voornaamste moeilijkheid bij de vervaardiging is het bereiken van de vereiste hoge nauwkeurigheden.

M. Teekens bedankte in het Italiaans. De directeur ontving een Goudse pijp, het meisje kreeg een tegel, ondanks de protesten van Denino, die dit een - niet noodzakelijke - discriminatie vond.

Het Gezelschap overnachtte in een ideale Jeugdherberg. Een huis met kasteelallure, in een onbestemde, maar plezierige stijl gebouwd, in een luisterrijke omgeving met park en rijk uitzicht op Florence. Na het diner gingen velen Florence bezien.

--o--o--o--

Vrijdag.

In de fabriek van "Nuovo Pignone" worden booruitrustingen, gasmotoren, compressoren, gasflessen en tankstations vervaardigd. Ook bij dit middelgrote bedrijf valt op, dat een N.V. in Italië slechts een kapitaal aangeeft en niet een product. De meest verschillende producten stammen uit dezelfde fabriek. De fabricage van gasmotoren en gasmotor-compressor-eenheden geschiedt in nauwe samenwerking met Thomassen in De Steeg. Bovendien worden de compressoren gemaakt voor de zeer hoge drukken, die bij de ammonia-synthese en de zuurstofbereiding nodig zijn. Vol interesse volgde Leeghwater de zeer snelle bandproductie van tanks voor vloeibaar gas.

De lunch genoten we niet bij "Nuovo Pignone", maar in de Mensa te Florence. De lunch werd meestal gezamenlijk gebruikt, het diner op eigen initiatief, na ondersteuning door de penningmeester. Ook tijdens deze maaltijd gaf C.L. de Wit niet alleen een visie op het Italiaanse leven, maar ook op zijn - ongetwijfeld interessante - belevenissen in de militaire dienst. L.E.M. Dubois slaagde er in enige malen te zinspelen op het Katholicisme, dat door hem beleden wordt.

Na een technische ochtend wijdde ieder de middag aan de cultuur. In Florence is dat voor de meest verschillend geaarde persoonlijkheden mogelijk. Palazzo Vecchio, een paleis als een vesting: voor introverten. Glansrijk geuniformeerde politieagenten bij de ingang: voor bewonderaars van het Cinemascope-procedé.

Loggia dei Lanzi met "struggle for life"-beelden uit de Renaissance: voor de atletische toerist, en troepen vrolijke Florentijnse kinderen. Ponte Vecchio: voor verloofden, die over een huwelijksreis mediteren. Menigeen worstelde die middag in de Galleria degli Uffici met Michelangelo; anderen stonden in verstilde belangstelling voor de schilderijen van Botticelli en enkele gretige fijnproevers grijsden boven de geniale tekeningen van Albrecht Dürer.

De Dom en het Baptiserium werden vooral bezocht door extroverte geesten (Katholieken en Humanisten).

Diep onder de indruk wandelden de leden van het Gezelschap 's avonds in kleine groepen naar de Jeugdherberg. De laan van het park ademde Italië. Iemand vergeleek het park met een schilderij van Van Gogh.

Iemand vergeleek het park met een schilderij van Rousseau le Douanier.

Een meer eenvoudige geest merkte gelukkig op, dat deze omgeving ideaal was om in gezelschap van een meisje naar de maan te kijken.

Margrietten bloeiden. Libellen zweefden. Goed nieuws voor de vrouw !!!!

--o--o--o--

Zaterdag.

Leeghwater reed op zaterdagochtend in rustig tempo over de bescheiden hellingen van de Apenijnen. Het landschap was verweerd en droog. Behalve langs rivieren en beken, die zich in snel tempo naar lager sferen spoedden. De eerste pauze tijdens deze rit vond plaats in Pisa; waarom zal een ieder duidelijk zijn. De toren, de kerk en het baptiserium zijn met wit marmer bekleed. De gebouwen staan naakt op een hooggelegen vlak gazon, de witte kerkhofmuur op de achtergrond.

Na dit intermezzo in Pisa keek ieder reikhalzend uit naar de Middellandse Zee. Het baarde groot opzien toen ons deze grote hoeveelheid water in het oog viel. Na een bad in het zeer zilte nat, werd de meest stemmingrijke lunch van deze reis gebruikt op een terras aan de Dichtersbaai. De schaduw was koel, het uitzicht op zee glanzend en rustgevend, het voedsel sober doch gevarieerd. De hoofdschotel bestond uit een grote hoeveelheid vissen van aquariumformaat. Deze maaltijd vormde een gave inleiding tot een weekend, dat vervuld zou zijn van eenvoudige doch indringende genoegens in een wereldse omgeving.

Na het passeren van de Passo del Rocco en de plaatsen Sestri Levante en Chiavari, bereikten we Rapallo. De Jeugdherberg was slecht, doch daar we van plan waren hier een minimale tijd door te brengen, was dit geen bezwaar. De penningmeester slaagde er - na enig aandringen onzerzijds - in het kapitale bedrag van 2500 Lire uit te keren.

Des avonds maakte men tijdens een vuurwerk kennis met Rapallo en zijn bewoners.

--o--o--o--

Zondag.

Het Gezelschap splitste zich in een aantal groepen, waarvan de samenstelling na de eerste dag steeds vanzelfsprekender was geworden.

De belevenissen zijn te veelvuldig en veelzijdig om beschreven te worden. In de pokdalige kerk van St. Marguerite werkte de plaatselijke tenor een volledig Giglo-repertoire af.

In Portofino dobberden enige leden in roeiboten voor de kunst (in een boot kan men met de minste inspanning zwem- en zonnebad afwisselen).

Leeghwater adopteerde Amerikaanse meisjes.
Leeghwater bewonderde hen en Amerikaanse jachten.
Iedereen hield diverse siësta's.
Ieder maakte van de avond een festijn; er was weer vuurwerk, dat was mooi!
De dag was zonnig en warm, het water was koel. Waterskiën is moeilijk;
raceboten zijn duur.
Velen werden bruin. Hans werd zo rood als een kreeft; dit komt niet met
zijn politieke overtuiging overeen.
Allemaal waren we enthousiast (behalve Hans) en we schreven brieven
naar huis als juichende kinderopstellen.
Des avonds laat dacht men vol dankbaarheid aan het Studeerdersfonds en
de "Kraus-Uithoff"-subsidies, zonder welke deze reis niet mogelijk ge-
weest zou zijn.

--o--o--o--

Maandag.

De laatste uren in Rapallo werden doorgebracht met een rustige ochtend-
wandeling en een laatste bad in de Middellandse Zee.
Denino haalde de hoogleraren af uit hun bouwvallige hotel. De tocht naar
Genua was de warmste van de reis. Na het luie weekeinde wachtte ons nog
een aantal vacantiedagen, waarvoor meer geestelijke en lichamelijke in-
spanning vereist waren.
De weg leidde langs de kunst; de zee was wazig; waterskiërs en plezier-
boten verdwenen. We bereikten Genua. De schepen zagen er nuttig en vies
uit. Boten en fabrieken produceerden walm en rook met de zekerheid, dat
het doel de middelen heiligt.

Het centrum van Genua is ruim gebouwd en welvarend, doch oninteressant.
Gedurende de middag en de vroege avond wandelden we door de wijken rond
de haven, kochten Italiaanse kaas en dronken wijn in verweerde wijnhuizen.
Voor de eetkelders stonden de eigenaars hun spijzen op enthousiaste
wijze aan te prijzen.
De straten zijn smal. De eerste oppervlakkige indruk is schilderachtig.
Na enige tijd valt echter een schrijnende armoede op-

--o--o--o--

Dinsdag.

De "Ansaldo"-werven te Genua zijn één der grootsten van Europa. Een on-
derdeel van ons bezoek, dat ieder zich altijd zal herinneren, zijn de
twee scheepshellingen met de in het verlengde liggende productielijnen.
Dertig meter hierboven zijn in de lengterichting van helling en produc-
tielijn een tiental kabelbanen gespannen. Grote onderdelen van het schip,
boeg, spanten, kajuiten en schoorstenen, worden in het verlengde van de
helling geassembleerd. Met gebruikmaking van een of meerdere van de aan
de kabelbanen opgehangen takels, kunnen de onderdelen naar elk punt van
het schip gebracht worden.
In hoeverre deze elegante werkwijze efficiënter is dan het gebruik van
kranen, viel door ons niet te beoordelen.

Na een uitgebreide rondgang over de werf bezochten we o.a. de tandwiel-
fabricage. Hier zagen we de grote freesbanken van "Innocenti" in bedrijf.
Enigen kenden een dergelijke productie van "De Schelde" in Vlissingen.
Insiders vonden hier en bij de vervaardiging van turbines vergelijkings-
objecten met de Nederlandse industrie. Voor de meesten is de indruk van
deze excursie echter te vluchtig.

Des middags vertrokken we via de Autostrada in de richting van Ivrea. Het landschap was Nederlands; het weer had een passend bewolkt karakter gekregen. Men verlangde naar de hittegolf terug. In de Povlakte groeide rijst; dit zag er uit als ondergelopen, doch goed onderhouden grasland.

In Ivrea stopte de bus voor het hotel der hoogleraren. Ieder stapte uit en at ijs. M. Teekens, die de hoogleraren naar binnen vergezeld had, opende een der hotelvensters en ledigde enige schalen water buiten het raam. Degenen, die dit geestig vonden, lachten van ganser harte. Toen hij aan de vijfde schaal toe was, vond men, dat het grapje te ver ging. Een Italiaan, wiens glimmende scooter van water droop, stond zierend naar boven te schelden.

In het hotel heerste ondertussen een verwarde sfeer. Nadat de heer Visser in zijn kamer een kraan geopend had, was een snelle inundatie het gevolg. Het gehaast dichtdraaien van deze en andere kranen op de verdieping, had geen zichtbare gevolgen. De hoteleigenaar kwam radeloos naar boven. Toen hij aan de eerste de beste kraan wrikte, stopte de vloed.

De Hollandse technici verloren een kort ogenblik hun vertrouwen in de toegepaste wetenschap. Gelukkig bleek echter, dat het succes van de eigenaar te verklaren was uit het feit, dat iemand beneden tezelfdertijd de hoofdkraan had dochtgezet.

Na ontdekt te hebben, dat de bouwvalligheid zich niet tot kranen beperkte, wilde men naar een ander hotel verhuizen. Men slaagde er in de uitgang ongedeed te passeren!

Des avonds bezocht men de plaatselijke kermis of wandelde tussen twee buien door langs de snelstromende rivier, waarboven een onheilspellend onweder tekeer ging (net Hamlet!).

--o--o--o--

Woensdag.

De broeder, die onze rustplaatsen en het ontbijt verzorgd had, wenste ons bij het afscheid toe, dat de bekering van Nederland snel voortgang zou vinden. Hierna begon een excursie naar de "Olivetti"-fabrieken, het meest geslaagde bezoek van deze reis.

In de ochtend bezochten we de afdeling, waar verspanende werktuigen geproduceerd worden. De productie beperkte zich tot kleine series en enkel-fabricage voor gespecialiseerde doeleinden. De functionele toepassing van kleuren, de werkrust en de organisatie leken ons ideaal. Het enthousiasme van één der rondleiders - ingenieur - voerde ons naar een ingenieus apparaat ter vervaardiging van rollen voor het bedrukken van textiel.

Vervolgens toonde Olivetti ons de schoonheid van de fabrieken, kindertehuizen en woningen, welke de Directie door de bekwaamste architecten heeft laten ontwerpen.

Na bezichtiging van de grote productie van tel- en schrijfmachines bleek opnieuw, dat dit bedrijf onze belangstelling begreep: in een comfortabele ruimte werden we in de gelegenheid gesteld de producten tot in de kleinste onderdelen te bekijken, terwijl links en rechts deskundigen stonden opgesteld om ons bij de zelfstandige oplossing van het geringste probleem ter zijde te staan. De werktuigbouwkunde leert men het beste kennen door te spelen met een veredelde Meccanodoos!

Na het geslaagde bezoek bij "Olivetti", kwamen we te 18.00 uur te Turijn aan. Turijn is de rijkste stad van Italië, zegt men. In het stadsbeeld is dit niet te zien. In het centrum b.v. zijn vele gebouwen tijdens de oorlog zwaar beschadigd; de restauratie heeft men tot de gevels beperkt. We sliepen die nacht in een vermolmd landhuis; de Jeugdherbergvader (vader?) was een getapt Italiaan. Het afscheid van Denino vond deze avond plaats; men scheidde als vrienden!

--o--o--o--

Donderdag.

Op de gebruikelijke vraag van de voorzitter van het Gezelschap, antwoordde Professor Blok ook deze ochtend, dat het hotel eenvoudig, maar netjes was. Vervolgens gingen we op weg naar de Fiatfabrieken. De rondleiding door dit gigantische bedrijf bleef beperkt tot de automobielpductie. De bezichtiging geschiedde op de meest comfortabele wijze. De indruk van dit bedrijf, terwijl we in een bus langs de lopende banden reden, was zeer oppervlakkig. Verschillende onderwerpen, b.v. de volledig geautomatiseerde vervaardiging van cylinderblokken, hadden onze gretige belangstelling. Toen onze vasthoudende excursieleider na afloop van deze "sightseeing" verzocht bepaalde onderwerpen nauwkeurig te mogen bekijken, werd hierop afwijzend beschikt. De tocht over de testbaan maakte echter veel goed.

Toeristenkenners te Turijn beweerden na dit bezoek, dat het ons onmogelijk zou zijn de terugtocht via de Mont-Cenis te volbrengen. De wegen en bruggen waren na de stormen en overstromingen nog niet hersteld. Na enig weifelen besloot men ten slotte via de Kleine Sint-Bernard op weg naar huis te gaan.

Het uitzicht op de Mont-Blanc was groots.
Overnachting in hotel Belvedere.

--o--o--o--

Vrijdag.

Zeer vroeg in de ochtend werden de badkamerslapers als eersten wakker. Omdat het badwater net gesmolten was, verfristen zij zich met een minimale hoeveelheid.

De langste tocht van deze reis leidde ons naar Troyes. We daalden de Bernard af. We zagen de rivier de Ain en betreurden, dat we er niet blijven konden. We zagen Aix les Bains en betreurden, dat we er niet blijven konden. In Bourgogne lazen we proevend de namen van de verschillende kastelen. De lunch vond in een vruchtbare omgeving plaats.

Troyes is niet interessant. De jeugdherberg bleek niet aan onze laag gestelde eisen te voldoen. Ieder sliep - zij het kort - in luxueuze hotelbedden. Men merkte op, dat de dagen sinds het begin van de reis steeds korter werden.

--o--o--o--

Zaterdag - laatste dag.

Snel reed Flier een opgewekt gezelschap over de vlakke heuvelruggen van het Noord-Franse land. In veler harten giste een lichte onrust. De uitslag van het candidaatsexamen was aan hen nog niet bekend. Deze volgde des avonds aan het eiddiner.

Tijdens dit diner werd veel en hartelijk gesproken. Flier werd geprezen. Professor Hinze hield een korte inleiding in de "vinodynamica".

Het was een geslaagd slot van een geslaagde reis, waaraan een ieder een schat van rijke herinneringen zal bewaren.

Des avonds in de bus al keek men uit naar de reunie, die op 13 november gehouden zal worden.

--o--o--o--

Delft, 8 november 1957.

G. G. Hirs,
secretaris.